

Dragebeseireren

Vår tids mennesker har vennet seg til at tenkningen skal være passiv. Man vil ta imot flest mulig inntrykk og i høyden registrere dem. Men man ser det ofte rett og slett som et ideal at mennesket selv ved sin tenkning ikke skal føye noe til inntrykkene.

Statistiske undersøkelser, gallupundersøkelser o. s. v. er derfor i stigende grad på mode.

I denne holdning til tenkningen ligger der ofte noe av et selvbedrag. Man tror at man kan få "sannheten" servert i "helt objektiv form", hvis man bare selv unnlater å føye noe til, hvis man bare selv forholder seg helt mottagende passiv.

En helt passiv tenkning, som bare mottar inntrykk, vil imidlertid ikke føre til noen forståelse i det hele tatt.

- Ved en gjennomført passiv indre holdning, forblir alle inntrykk i en kaotisk, ugjennomsiktig, "mork" tilstand.

Selv den enkleste statistiske undersøkelse kommer ikke til noe resultat, hvis ikke inntrykkene ordnes og fortolkes. Og hvem er det som ordner og fortolker?

I selve ordningen, fortolkningen, er der noe av en virksomhet som ikke er gitt i selve inntrykkene, materialet, - noe som føyes til ved menneskets egen virksomhet.

Når vi står overfor en sak, som synes å være ubegripelig, ugjennomskelig, og vi merker at vi for vårt liv trenger å få rede på dette, må vi samle alle våre krefter og streve med saken.

Gjerne forgjeves i lang tid. Og så kan der komme øyeblikk hvor vi plutselig i et glimt forstår saken. Den er blitt gjennomiktig, klar. - Inntrykkene utenfra og vår egen indre aktivitet strømmer da sammen i likevekt. Det kaotiske ved inntrykkene er beseiret. Det som ligger til grunn for saken det som har skapt saken, kommer til syne.

I hvert eneste sanseintrykk skjer noe tilsvarende.

Ser vi en stund på en hvit flekk med sort omgivelse og flytter blikket mot en hvit vegg, får vi se en tilsvarende sort flekk. - Ser vi på en rød flekk, får vi se en grønn. Øyet er altså ikke bare passivt mottagende. Selv om vi ikke vet om det, stiller vi oss aktivt inn i synsprosessen. Vi skaper alltid ut fra oss selv (i dette tilfelle også rent fysiologisk) motbilledet til inntrykkene.

Det samme forhold finner vi i alle sanseintrykk. - Det rent passivt mottagende fins ikke.

Hvis noe skal komme til bevissthet, forutsetter det en inntrykksstrøm utenfra og en tilsvarende mer eller mindre bevisst aktiv viljesstrøm innenfra. - Problemet er om dette kan skje bevisst, om det kan skje i harmonisk likevekt.

Skal jeg oppfatte en tanke som et annet menneske tenker, er det ikke tilstrekkelig bare å åpne seg, å være fordomsfri, positivt innstillet. Man må også selv aktivt tenke med. Ellers oppfatter man i det hele tatt ikke tanken.

Og i selve motet med andre mennesker, hvor det gjelder å kjenne det annet menneskes vesenskjerne. må man til det ytterste aktivere sin egen vesens kjerne. Inntrykket av det annet menneske motes da av en tilsvarende aktivitet i oss selv.

Denne forskjell mellom erkjennelsens passive (mottagende) og dens aktive (skapende og gjennomlysende) side er meget vesentlig og altfor lite påaktet i vår tid.

Allerede Aristoteles, logikkens "far", har her en klar adskillelse. idet han skjelner mellom "Nus pathetikos" (den passive tenkning) og "Nus poietikos" (den aktive tenkning, den skapende ånd).

Begge sider er like viktig å kjenne. Ser man bort fra den ene av disse to sider, blir også den annen fortegnet.

Aktiviteten er en slags kamp. Den aktive erkjennelseskraft kjemper mot en usynlig motstander. Det er den treghetens motstand, forvirringens morke, som slett ikke viker for der kommer tilstrekkelig kraft i den aktive tenkning. - I det samme det mørke kaos beseires, moter menneskets aktive åndskraft den skapende ånd som ligger til grunn for alle sanseintrykkene, for alle naturrikene og for mennesket selv.

I erkjennelsen kommer "Nus poietikos", den skapende ånd, som ubevisst er til stede i alle sanseintrykk, frem i bevisst klarhet.

I naturerkjennelsen arbeides den skapende ånd frem til bevissthet. I selverkjennelsen kommer ens egen vesenskjerne til syne.

Enhver erkjennelse kan skildres som en kamp, lysets kamp mot mørket.

Særlig dramatisk tilspisset blir denne kamp hvor "materialet" for erkjennelseskampen er ens egen fortid, ens egen sjelstilstand, ens eget forhold til medmenneskene og yrket, kort sagt alt som direkte angår hand-

lingslivet.

Her er motstanden ikke bare en nøytral treghet, men en meget aktivt forfalskende motstander. Nietzsche har i en liten analyse avsløret denne tendens. idet han sier:

"Jeg har gjort noe som min samvittighet sier meg at jeg ikke burde ha gjort. Min erindring sier meg at jeg har gjort det. Min stolthet sier meg at jeg ikke kan ha gjort det. Langsomt viker erindringen og samvittigheten for stoltheten. Jeg har selvfølgelig ikke gjort det."

I den aktive erkjennelse, som også gjelder selverkjennelsen, reiser mennesket seg over dyret, menneskedyret, som ikke ønsker å bli gjennomskuet. Erkjennelsen er samtidig en kamp mot

det onde. Gjør man seg blind overfor den aktive side av erkjennelsen, hvor "Nus poietikos" kan komme til bevisst liv, slik at man - inkonsekvent - hevder at kun den passive tenkning eksisterer, oppstår der straks en uoverstigelig kloft mellom moral og erkjennelse, mellom tro og viden.

Forherligelsen av den passive side av tenkningen er i vår tid sterkt fremme teoretisk sett, men enda sterkere i praksis.

Det enorme behov for kino, fjernsyn og tegneserier viser hvor sterkt innstillet man er blitt til bare å glane passivt. Jo mindre den aktive side av erkjennelsen får utfolde seg, jo sterkere blir behovet for ustanselig nye og skiftende inntrykk. Ellers vilde man jo havne i det mest ulidelige tomrom. I den underbevisste frykt for tomrommet kaster man seg inn i det nervose jag etter nye inntrykk. Og alle de ubearbejdede kaotiske inntrykk lammer ytterligere den spede spire av aktiv erkjennelseskraft som måtte være der. - Der hvor den passive side av erkjennelsen i teori og praksis blir dominerende, er det enkelte menneske hjelpeløst henvist til bare å bli et ledd i en kollektiv masse. Menneskedyret er der.

Den mest aktuelle ånd i vår tid er derfor den som appellerer til menneskets aktive erkjennelse som like meget gjelder naturen som handlingslivet, hvor erkjennelsen samtidig er seier over det onde, idet den gjelder menneskets eksistens som menneske.

Dette er "dragebeseireren", Mikaelsskikkelsen.

Det bilde av Mikael som vanligvis er mest kjent, finner vi i Bibelens siste part (Johannes' Åpenbaring, kap. 12 7 ff) :

"Og der ble en strid i himmelen. Mikael og hans engler kjempet mot dragen, og dragen kjempet og dens engler.

Men de kunde ikke seire, og deres strid ble heller ikke mer funnet i himmelen.

Og den store drage ble nedstyrtet. den gamle slange. som kalles djevelen og satan, som forfører hele jordens rike. Han ble nedstyrtet på jorden, og hans engler ble nedstyrtet med ham. "

Mikael blir her skildret som Kristi utsending, representant. Og som overforeren for de gode makter.

En skare åndelige vesener kjemper mot en annen skare. som blir styrtet ned på jorden. Seieren er bare foreløbig. For på jorden fortsetter kampen.

Opp gjennom hele middelalderen var dette det store forbillede for de kristne og særlig for de kristne ridere. St. Georg ble erkeengelen Mikael's jordiske representant. Kampen gjaldt forsvaret av hele den kristne kulturverden. Da de asiatiske horder i midten av det 10. århundre truet med å oversvømme Europa, ble de stanset i Ungarnslaget på Lechfeld (i året 955) . Erkeengelen Mikael i kamp mot dragen var da avbildet på fanene. Seieren ble av de kristne ridere skildret som Mikael's seier. Denne kamp og seier med sverd og spyd var det ytre bilde av den indre kamp mot dragen i ridderens eget indre. Den foregikk like meget i krig som i fred hver eneste dag i hele året. Hver gang de naturgivne drifter og begjær i utoyret lidenskapelighet overveldet ridderen, var det en partiell seier for dragen. - Hver gang den indre åndelige horisont ble rensket for slike kaotiske, mørke hindringer, var det en seier for Mikael. - Hver host, når det ytre naturliv trekker seg noe tilbake, kunde denne indre seierrike verden komme sterkere til bevissthet. Det er derfor ingen tilfeldighet at Mikael's hovedfestdag ble henlagt til hosten, like etter hostjvendogn, den 29. september. Dette ble vedtatt på synoden i Mainz i året 813. Den dag i dag står der i våre almanakker den 29. september Mikael'smesse.

I Frankrike var den 16. Oktober like viktig, og i den bysantinsk-greske verden den 6. september og den 8. november. - Disse forskjellige dager kan føres tilbake til særlig sterke Mikael'svisjoner (i Frankrike på Mont St. Michel).

I det norske "Draumkvædet" hvor Olaf Åsteson opplever menneskesjelenes liv etter doden, viser erkeengelen Mikael seg som anforeren mot de mørke skarer som ledes av Grutte Gråeskjeggje (Satan) . Mikael, som rider ved siden av Jesus Kristus, veier sjelene ("såline") på sannhetsvekten. Og formidler at de kommer videre på den rette vei:

"Der kom ferdi norantil, de totte eg vera vesst;
fyre rei Grutte gråeskjeggje,
han rei på svartan hest.

I brokksvalin

der skó domen stande.
Der kom ferdi sunnantil,
de tottest meg vera best;
fyre rei sankte såle-Mikkjel,
han rei på kvitan hest.
I brokksvalin
der skó domen stande.

Der kom ferdi sunnantil,
og dei rei no so tvist:
fyre rei sankte såle-Mikkjel,
næste Jesum Krist.
I brokksvalin
der skó domen stande.

Der kom ferdi sunnantil,
ho tottest meg vera trå;
fyre rei sante såle-Mikkjel,
og luren under armen låg.
I brokksvalin
der skó domen stande.

De var sankte såle-Mikkjel,
han bles i luren lange
"Og nó skó alle såline
fram fyr domen gange! "
I brokksvalin
der skó domen stande.

Men då skolv dei synde-såline,
som ospelauv fyr vinde,
og kvór den, kvór den sál der var
ho gret fyr syndine sine.
I brokksvalin
der skó domen stande.

De va sankte såle Mikkjel,
han vog i skåle-vikt:
so vog han alle synde-såline
burt til Jesum Krist.
I brokksvalin
der skó domen stande.

Vekten og sverdet (eller lanssen) er Mikaels attributter. Urokkelig styrke og avklaret, rolig likevekt er hans vesens grunnegenskaper. All vilkårlighet og egoistisk lidenskapelighet avvises. Hans strenge alvor lar alle tings og alle menneskers egenverdier komme frem. Han er sannhetens kjempende formidler og tjener...

Hva betyr selve det hebraiske ord Mikael? Det har vært tolket på forskjellige måter. Siste stavelse "el" betyr "Gud". Hele ordet kan bety "Hvem er som Gud?" eller "Guds ansikt".

Når finner vi denne erkeengelskikkelse med navnet Mikael for første gang? Det er vanskelig å tidfeste nøyaktig. Det har forberedt seg i det israelittiske folks historie for det babylonske fangenskap (586-536 f. Kr.). Men først etterat jodene kom tilbake fra Babylon, i den tunge tid under de persiske stattholdere. under Alexandertidens omveltninger og frem til Makkabeertiden, hvor jodefolkets eksistens hele tiden er truet, trer Mikaelskikkelsen sterkt og klart frem i bevisstheten. I de jodiske skrifter fra denne tid er Mikael rett og slett jodenes "folkånd". Liksom hvert enkelt menneske har sin skytsengel, har også hvert folk sin skytsengel, fol-

kånd, - heter det i disse skrifter, - og erkeengelen Mikael er jodenes folkånd, ikke bare som en slags forer, men som selve folkets "byggherre". - Så mektig blir Mikael her skildret at han nesten blir identifisert med Gud selv, med Jahve. Han er Jahves fremste representant. Særlig tydelig finner vi dette i Henoch-bøkene. Men også i det gamle testamente finner vi det samme i Daniels bok (kap. 12, i)

"Og på den samme tid skal Mikael, den store overanfører, stå, han som står for ditt folks barn, og det skal være en trengsels tid. " (Se også Daniel, kap. 8, 11, kap. 10, 13 og 21 og Josva. kap. 5, 14-15.)

Selv om det kjempende, krigerske i denne tid kommer så dominerende frem at militæruttrykket "archistrategos" (overgeneral) brukes om Mikael i septuaginta, den greske oversettelse av det gamle testamente, blir han alltid skildret som sannhetens forkjemper. Han er all visdoms formidler og bevarer. I den slaviske Henoch-bok (hvis jodiske original ble skrevet i Makkabeertiden) heter det (i 22. kap. 6-10) at Mikael forbereder Henoch til hans innvielse i verdens visdom.

Av all visdom er for jodefolket i denne tid naturligvis lovens ti bud det viktigste. Mikael skildres derfor som lovens bevarer og Moses' beskytter. Dette er bakgrunnen for det ellers noe uforståelige vers i det nye testamente (Judasbrevet, 9. v.) hvor Mikael strider med djevelen om Moses' legeme. (Og i Paulus' brev til Galatnerne (kap. 3, 19) er Mikael tydelig ment, men ikke nevnt ved navn, som lovens formidler.)

Hvilken stemning har jodene hatt overfor denne folkånd, den forkristne Mikael? Hans blikk går tvers gjennom alle hverdagens små problemer. For ham gjelder kun det ene nødvendige, å holde ut gjennom alle trengsler og nederlag til målet er nådd, den endelige seier over det onde. Han er som en ildsoyle som fortærer alt det uvesentlige og gir menneskene moralsk reising til å tåle alt.

Er det nu bare i den jodiske og senere i den kristne kulturverden at vi finner denne guddommelige dragebeseirer som hjelper menneskene på veien til sannheten i kampen mot det onde?

Er der en tilsvarende guddommelig skikkelse for eksempel i den greske kultur? Ja, der er, selv om den kommer til syne i en anderledes farvet problematikk, i gresk form.

Det er Phoibos Apollon. - I midten av Hellas ligger hans hovedhelligdom, Delphoi. Det er kanskje det mest dramatiske landskap i hele Hellas. Her har der vært hyppige jordskjelv, og atmosfæren er ustanselig skiftende fra strålende sol til voldsomme regnskyll med lyn og torden. fra tåkedis til stormende skyer. - Her var der avgrunnsdype sprekker i jordskorpen. hvor der steg opp giftige, bedovende damper. Her hersket dragen Python og gjorde landet farlig for menneskene, inntil Phoibos Apollon kom og beseiret den. Fra da av er nettopp dette overveldende dramatiske sted, Delphoi, blitt hovedsymbolet for erkjennelsens ro og likevekt og klarhet "Erkjenn deg selv" og "Ikke for meget".

Kultstedet for besindighetens harmoni er nettopp der hvor samtidig de dramatiske motsetninger er størst.

Når vandringsmannen kommer fra Athen over åssiden fra øst og får se Delphoi, da er det denne storslagne harmoni som plutselig trer ham imot. Like til høyre for veien reiser Parnassets steile, forrevne utloper, Phaidriadene, seg flere hundre meter nesten loddrett mot himmelen. De motes i en skarp vinkel i en vill kloft, og høyt over kloften svever den dag i dag fader Zevs' orner. Til venstre for veien ligger Pleistodalen, som vider seg bredt ut mot den Korintiske bukt og fylles av en overdådig bugnende skog av store, frodige oliventrær, - som et grønt hav av livsfylde.

Mellom disse motsetninger ligger Delphoi på en bredt avrundet, hellende avsats. Her er templene, teatret og stadion. Her er den hellige lund og den Kastaliske kilde, som sprudler frem av fjellveggen i kloften og hvor vandringsmannen må rense seg for han får lov til å gå gjennom den hellige lund til selverkjennelsens midtpunkt, selve orakelstedet.

Her sitter sibyllen Pythia over den avgrunnsdype sprekk, og under innflytelse av dampene, som stiger opp, bringes hun i trancetilstand. Hennes kaotiske ord blir ordnet av Phoibos Apollons prester, slik at de kun gavner den som behersker selverkjennelsens likevektige harmoni.

Her har vi en nøkkel til forståelse av hele den greske kultur. Da jonerne og dorerne kom fra nord og erobret Hellas, fant de en kulturverden, den pelagiske, hvor gudene var nattens chthoniske, d.v.s. fruktbarhets jord-guder og gudinner, og hvor menneskenes bevissthet ble stående ved den kultisk-religiose billedopplevelse av naturen i arkaiske symbolformer. - Hva gjør nu hellenerne? De utrydder ikke den kultur som var der, men suger den opp og forvandler den, gjennomtrenger den med den dagklare bevissthet som fører til tankens fødsel i begrepsform og til skjønnhetens individualiserte liv i kunstens rike.

Slik også i Delphoi. - Pythia er representant for den kultur som var der for hellenerne med Phoibos Apollon kom dit. Men nattmorkets gaver blir ikke utryddet. Det blir benyttet og ordnet. - Hvis det hadde virket videre ubearbeidet, uforvandlet, vilde det ha vært direkte skadelig for den videre greske kulturutvikling. Den gamle, gode guddom vilde da ha blitt til den onde drage, Python. - Det onde består alltid i at krefter som i og for seg kan være helt gode og berettigete, blir forskjøvet og utfolder seg på et falskt område. Djevelen, Lucifer selv, har også engang vært en god engel.

Hvis en voksen mann oppfører seg slik som han gjorde, da han var gutt, blir det som dengang var godt og berettiget, skadelig og ondt.

Phoibos Apollons kamp mot dragen Python består i at han overvinner tendensen til å bli stående i fortidens tilstand. Da blir også fortidens krefter forlost.

Phoibos Apollons, den sollyse, dagklare guds motsetning er Dionysos i den toyleslose, overstadige livsglede og overdådig skapende virksomhet. Uten Phoibos Apollon blir Dionysos en ond makt som gjør mennesket til menneskedyr. Han vilde bli en djevlesk makt.

Men Phoibos Apollon stiger ned fra Olympens tinder og beseirer dragen. Derved blir Dionysos forlost. Og han kan uten fare stige opp og virke i høyden. Nettopp ved Delphoi hvor den appolinske kraft har nådd en slik harmoniserende styrke, finner vi en Dionysoshelligdom i den veldige Korykiske dryppstenshule 700 meter over oraklet i Delphoi på veien opp mot Parnassets tinder.

Den jodiske dragebeseirer Mikael, kan i sin isolerte ensidighet virke knusende streng, fortærende hård. Men stiller vi ham ved siden av den greske dragebeseirer, Phoibos Apollon, som lar den oppreiste, frie menneskeskikkelse komme til syne i skjønneste harmoni med naturomgivelsene, - da vil vi allikevel ikke unnvære ham.

Den jodiske Mikael vekker bevisstheten om menneskets guddommelige opprinnelse og retter blikket mot menneskehetsutviklingens siste og endelige mål. Alt som ligger imellom, ser han forbi. Derfor den knusende strenghet. - Phoibos Apollon ser fortrinnsvis kun på det som ligger imellom. Derfor også hans befriende likevekt.

Ser vi begge to sammen, aner vi bak dem menneskehetens virkelige dragebeseirer, som hverken er jodisk eller gresk ensidig, menneskehetens Mikael, som er så mektig at han har begge krefter i seg og som har stor nok spennvidde til å virke i dem begge differensiert hver for seg på menneskehetens utviklingsvei.

Og herfra kan vi med fornyet forståelse se tilbake i historien til den guddommelige dragebeseirer som stod i sentrum for en mektig kulturoppblomstring 2000 år for vår tidsregnings begynnelse.

Det er Marduk, som i den sumeriske kultur først hadde en noe underordnet betydning. Men etterat det sumeriske folk er smeltet sammen med de innvandrende nomader, det semittiskakkadiske folk, og det babylonske rike for første gang oppstår, blir Marduk samtidig den fremste.

Det er Hammurabi-Gilgamesch-kulturen. Mer enn vi ofte er klar over fra vår egen kulturverden, kan fores tilbake til denne kulturepoke for 4000 år siden (for eksempel årets inndeling i 12 måneder).

Og hvorledes er så denne babylonske dragebeseirer? Han er visdomsguden Eas sønn og er forvalter av alt visdomslys, av all visdomsfylt orden i hele kosmos. Han er sollysets representant som ustanselig på nytt vinner over mørket.

Nattens morke er den veldige gudinne Tjamat. Hun er meget mektigere enn dagens verden. Hun er det store uoverskuelige kaos, hvorav alt kan komme frem. Hun har hele stoffverdenens uendelige muligheter i seg. - Hun er derfor i og for seg en god gudinne. Uten henne ingen verden, ingen mennesker.

Men så blir hun overmodig og vil for bestandig forbli i sin kaostilstand. - Da blir hun farlig, en ond makt, som truer menneskets eksistens "Kaosmoren Tjamat, som er opprinnelsen til alle ting - - har født kjempeslang-er med spisse tenner, som ikke kjenner medlidenhet, og har fylt deres kropp med gift istedenfor med blod. Rasende kjempedrager med skrekkinnjagende utseende har hun frembragt. Hver den, som ser dem, må forgå av redsel, og ingen kan motstå deres veldige kropp, som er høyere enn trær. Hun har sendt av sted huggor-mer, galne hunder og skorpionmennesker, veldige stormer og fiskemennesker - -. Hennes befalinger er så veldige, at ingen kan motstå dem. I spissen for sin hær har hun sendt av sted elleve kjempeudyr."

(- Altså sammen med henne selv 12. - det er de som så senere blir til de 12 dyrekrets-billeder)

Teksten er tatt fra 3. tavle av den assyriske oversettelse funnet i Assurbanipals kileskriftbibliotek.

Så går Marduk mot henne og etter en veldig kamp beseires den morke kaosgudinne.

Resultatet er ikke at hun bare blir tilintetgjort. Av hennes kaotiske uendelighet kommer nu ved Marduks lys-seier hele verdensaltet frem i ordnet form: himmel og jord, det ovre og det nedre, de 12 dyrekrets-billeder, års-lopets bevisst ordnete gang i 12 måneder. Kort sagt overhodet alt som kan være resultat av erkjennelses-kamp: den visdomsfylte, ordnete klarhet. - Av denne store, kosmiske orden fodes mennesket. Marduk dyrkes som en fødsels-gud, og hans tid er særlig væren, hvor det nye liv spirer frem.

Marduks kamp mot kaosdragen finner sted ustanselig på nytt. Hans seier og menneskets fødsel på jorden feires i kultisk-religiose handlinger som i dramatisk billedform gjentar den store sentrale begivenhet.

Av disse kultiske bilder vokste hele kulturlivet frem i det gamle Babylon. Alt kunnskapsinnhold hadde sin opprinnelse i slike bilder. - Det moralske liv var dets resultat. I det gamle Babylon er religion, erkjennelse og moral en selvfølgelig enhet. Men så er heller ikke det enkelte menneske ennu vokset ut over det stadium hvor

det kun er et ledd i den kollektive blodsbundne slekts-gruppeenhet.

Betrakter vi nu disse tre forkristne guddommelige dragebeseirere, den babylonske Marduk, den greske Phoibos Apollon og den jodiske Mikael, da ser vi tre nødvendige stadier på menneskets utviklingsvei fra den kollektive enhet frem mot den individualiserte bevissthet.

I Jesus Kristus er den guddommelige fylde samlet i et enkelt menneske, som derved ikke lenger er et ledd i en blodsgroupesjel, men blir representant for hele menneskeheten.

Fra da av får dragebeseireren et nytt innhold for sin kamp. Kampen gjelder nu åndsbarnets fødsel i den individualiserte sjel. Mikael blir Kristi tjener.

Dragekampen er nu flyttet helt inn i det enkelte menneskes jeg. Erkjennelseskraften må vekkes til ny aktivitet, og det vegetative naturliv må vike. Den kristne Mikael feires om høsten.

Utgangspunktet er i vår tid den våkne dagsbevissthet i den fysiske sanseerfaring. - Den storkner til en død, grå verden, hvis den ikke belives av en kjempende erkjennelsesaktivitet som ikke gir seg for menneskets guddommelige urbillede finnes igjen i det enkelte menneske i hele menneskeheten.

Førsteutgave:

Mennesket, Bergen, 1958/3

www.joergensmit.org er webbadressen til material av og om Jørgen Smit.
Biografisk material, utgivelser, foredrag, arbeidsplasser o.s.v. utgitt av Rembert Biemond